

TEZĂUR LITURGIC
20 IANUARIE
SF.IUSTIN POPOVICI

VIATA
SF.CUVIOS
EFTIMIE
CEL MARE

BELGRAD, 1972

Архимандрит ЈУСТИН Поповић ЖИТИЈА СВЕТИХ

20. ЈАНУАР ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈЕВТИМИЈА ВЕЛИКОГ

Преподобни Јевтимије рођен је у јерменском граду Мелитини[1] близу реке Еуфрата, око 377 год., од оца Павла и мајке Дионисије. Родитељи му беху побожни, високог порекла, и чувени по врлинама. Много година нису имали порода, због чега стално веома туговаху. Одлазили су у оближњу цркву светог мученика Полијевкта, и непрестано се молили Богу да им да порода. И када једне ноћи стајаху на молитви, имађаху божанско виђење, пропраћено овим речима: Утешите се, Бог ће вам дати сина чије ће име значити утеху[2], јер ће у његовом рођењу Господ дати утеху црквама својим. После тог виђења Дионисија затрудне. И пре но што се дете роди, они обећаше да га даду на службу Богу. И роди се мушко дете, и наденуше му име Јевтимије. У то време на Истоку цароваше Валент, а на Западу његов рођак Грацијан[3]. И још не беше мира и спокојства по црквама Христовим које аријанци смућиваху. Јер почевши од Констанција, сина Константинова, па све до

смрти Валента, читавих четрдесет година, трајало је велико гоњење и злостављање православних. А кад се роди свети Јевтимије, сва се жалост претвори у утеху и радост. Јер не прође ни пет месеци од Јевтимијева рођења, а злочестиви цар Валент би побеђен од варвара, који заузеше Тракију. Бежећи од њих, Валент се сакри у једном селу близу Једрена у плевњи. И изгоре злочестивац у тој плевњи и злом смрћу погибе од привременог огња, који му би као предверје вечнога огња. Са погибијом овог безбожног цара, погибе и сва сила аријанска. И ускоро, са ступањем на престо Теодосија Великог[4], светим црквама би подарен мир и спокојство.

Онда Јевтимијев отац пређе из овог живота у онај. А Дионисија удовица, испуњујући свој завет, одведе дете своје Јевтимија брату свом презвитеру Евдоксију, који беше духовни отац епископу цркве мелитинске Отрију[5]; предајући чедо своје као Ана Самуила Богу. А Евдоксије одведе Јевтимија епископу, и исприча све о њему: како по једном божанском виђењу и речима би дарован бездетним родитељима ради њихових многих молитава и како га родитељи пре рођења обећаше Господу. Чувши то, епископ Отрије се удиви томе, и рече: Заиста Дух Божји на овоме детету почива. - И узе дете код себе

као сина, и усрдно се стараше о његовом васпитању. Повери га двојци учитеља, Акакију и Синодију, свештеницима. Обојица беху благоразумни и добродетељни. Касније, и један и други, сваки у своје време, би епископ мелитинске цркве. Затим, пошто добро изучи Божанствене Књиге, епископ постави блаженог Јевтимија за чтеца, а мајку његову, блажену Дионисију, која је непрестано служила Богу, посвети за ђаконису[б] своје цркве.

Свети Јевтимије је од младости проводио врлински и девственички живот. То беше познато. Постаде и монах, прошавши црквене степене редом. Онда га епископ постави за презвитера. Иако није хтео, њему би поверено старешинство и старање о манастирима који беху у том граду, јер још из детињства веома је волео монаштво и молитвено тиховање. Због тога највише борављаше у манастиру светог мученика Полијевкта, који беше подаље од града. А у дане Великог Поста одлазио је у једну пусту гору, и тамо усамљенички молитвено тиховао у подвизима и трудовима који су само Богу познати. Али када виде да му настојатељство и управљање манастирима нарушава подвижничко молитвено тиховање, а мрско му беше и слављење од стране људи, он тајно отпутова у Јерусалим у својој двадесет и

деветој години[7]. Тамо се поклони чесном Крсту и гробу Господњем, и осталим светим местима. Обиђе и свете оце који су живели у оближњој пустињи. И расмотривши живот и добродетељ свакога од њих, он сокољаше себе на угледање на њих. Онда дође у лавру звану Фаре[8], која је била удаљена од Светога Града шест стадија. Ту нађе изван манастира једну празну келију, на усамљеном месту, и настани се у њој. Ништа од ствари имао није. А научи се да плете ужад од палмове лике; и тако храњаше себе трудом руку својих. И ослободивши се на тај начин сваке земаљске бригае, он имађаше само једну бригу: како да угоди Богу.

Светом Јевтимију беше сусед и пријатељ преподобни Теоктист. Међу њима се таква љубав заведе, да обојица имађаху једну вољу, једну жудњу за Богом, један подвиг. И казиваху један другоме мисао своју, и један беше у души другога, и што један зажеле, то и други заволе, као да се једном душом налажаху у два тела. И сваке године осмог дана по Богојављењу, тојест четрнаестог јануара, одлажаху у пустињу Кутилиску[9], и тамо борављаху до Цвети, постом и трудовима мучећи своје тело, а душу хранећи духовном храном. Затим се враћаху сваки у своју келију, снабдевени великим богатством врлина, које жељаху поднети

васкрслом Христу. Тако пет година проживеше у тој лаври. И када по своме обичају опет у одређено време отидоше у Кутилиску пустињу, провлачећи се по непроходним местима они наиђоше на једну страховито окомиту урвину. На дубоком дну те урвине беше поток, а на северној страни потока нека пећина, обиталиште звериња. Они се једва по стењу добауљаше до ње. И обрадоваше се том месту, као од Бога показаном, и настанише се тамо, и више се не вратише у лавру. Живећи у тој пећини, они су се хранили травом што је расла око пећине.

После дуго времена, када Бог благоволе да их покаже многима ради духовне користи, Он то учини овако. Неки чобани из Лазарије гоњаху своја стада тамо, и када бејаху на потоку подигоше очи своје на гору према оној пећини, и изненада угледаше над собом два човека где иду литицом, уплашише се и нагоше бегати. А они их кротко дозиваху говорећи: Не бојте се, браћо, не бојте се, јер и ми смо људи, али због грехова својих живимо на овом месту. - Чобани се прибрасе од страха, и дођоше к њима. Ушавши у пећину, не видеше ништа од онога што је потребно за живот, и чуђаху се. Када се вратише својим домовима, испричаше својима о овим пустињацима.

Отада стадоше овим преподобним пустињацима, Јевтимију и Теоктисту, долазити житељи Лазарије, доносећи им хране. Али и оци из Фаре, када видеше да се преподобни не враћају из пустиње Кутилиске, тражаху их по пустињи дуго, док не сазнадоше где су. Пошто их пронађоше, почеше им долазити често. Затим неки зажелеше и да остану с њима. Тако, најпре Марин и Лука, дошавши к њима, не вратише се у Лавру, већ се настанише код ових преподобних. После њих дођоше и други, јер се слава преподобног Јевтимија брзо пронесе свуда, и многе покрену да иду да га виде и да остану са њим. А он, примајући те што су долазили к њему, предаваше их своме пријатељу, блаженом Теоктисту, јер сам веома вољаше самоћу. И не потраја дуго, образова се киновија, општежиће, а она пећина би у цркву претворена.

Преподобни Јевтимије беше свима лекар душа, јер му сваки од братије откриваше своју савест, исповедајући помисли. А он, веома искусан, свакога мудро исправљаше, поучавајући и саветујући, очински руководећи и тешећи. Уопште свима говораше: Братије, због чега изиђосте из света, због тога се и подвизавајте, и не занемарујте своје спасење, него непрестано стражите, по речи Господњој:

Стражите и молите се, да не паднете у напаст (Мт. 26, 4). А ово пре свега знајте: они који се одричу света и желе да монахују, не треба да имају своју вољу, него да се у свему држе послушања и смиреноумља, да на уму имају смрт и час судни, да се боје вечнога огња, и да љубе славу Царства небеског. - И још говораше: Црнорисци треба да се са унутрашњим богомислијем и телесно труде, нарочито млађи. Они треба много да пазе себе и да тело притешњују, да би се тело повињавало духу. Угледајмо се на апостола Павла: он се трудио радећи дан и ноћ, не само бежећи од нерада него служећи и себи и другима, јер изјављује: Потреби мојој и оних који су са мном послужили ове руке моје (Д.А. 20, 34). Колико се мирјани труде и пате радећи непрестано, да би исхранили жене своје и децу! Па од тог труда и Богу приносе, и милостињу чине колико могу, и порезе дају! А ми, зар да се не трудимо око онога што је потребно једном телу нашем, како бисмо и нерад избегли и туђим се знојем не издржавали? Јер апостол наређује: Ко не ради, нека и не једе! (2 Сол. 3, 10).

Тако преподобни отац наш Јевтимије, поучавајући братију, побуђиваше их на трудољубље. А наређиваше братији да не разговарају у цркви за време молитве, нити за

време обеда у трпезарији, него да се држе ћутања слушајући реч Божју. Када би пак приметио кога од братије, нарочито млађе, где жели да пости више од своје дружине, није то волео, нити је таквومه допуштао да иде за вољом својом, него је наређивао да се заједно са свима држи и заједничког времена гладовања и времена једења: да једе за трпезом са уздржањем, не претоварајући стомак, но једући мање него што стомак хоће: да на тај начин прикрива свој пост, не трубећи о њему, и да се потајно наоружа против страсти које потајно наилазе. Оваквим поукама и саветима његовим братија се просвећиваше, и подвизавајући се доношаху род достојан свога звања. Али, већ је време да испричамо како преподобни Јевтимије обрати Богу поглаваре сараценске: Аспевета и Теревона.

Беше у Персији неки јелин, по имену Аспевет. Он имађаше малог сина Теревона, кога порази демон, и сасуши му се половина тела од главе до ногу, и не могаше га нико излечити, иако му довођаху многе најискусније лекаре. Затим се Аспевет са болесним сином пресели у Арабију на овај начин: При крају Издигердова[10] царовања маги[11] устројише у Персији гоњење на хришћане[12] и би наређено свима војсковођама, међу њима и Аспевету, да добро

поседну све путеве, како ниједан хришћанин не би могао из Персије пребећи Грцима. Тада Аспевет, видећи на какве муке стављају невинне хришћане, сажали се на њих, и не само им не брањаше да беже из Персије, већ им и сам, где год је могао, помагаше, штитећи их од опасности и смрти. Због тога би од незнабожаца оптужен цару Издигерду. Бојећи се свирепости царева, Аспевет узе свога сина, и побеже из Персије у грчку царевину. Грчки цар га прими, и постави за старешину над Сараценима у Арабији, која је била под грчком влашћу. Аспевет се настани тамо. Једне ноћи син његов Теревон виде у сну преподобног оца нашег Јевтимија где му обећава оздрављење, ако се обрати Христу. Пренувши се из сна, Теревон исприча свој сан оцу свом. Он га одмах узе, и са мноштвом слугу оде у Јевтимијев и Теоктистов манастир. А кад братија видеше толике Сарацене, уплашише се. Блажени Теоктист изађе пред Сарацене, и упита их: Шта овде тражите? Они одговорише: Иштемо слугу Божјег Јевтимија. Теоктист им рече: Он овде живи, али до суботе не разговара ни с ким, јер усамљенички молитвено тихује. Тада Аспевет узе за руку Теоктиста, показа му свог болесног сина, и нареди сину да сам исприча о себи све. Дечко стаде причати:

Када се у Персији разболех, употребише око мене сву лекарску и враџбинску вештину, али ми од тога нимало не би боље, напротив болест се непрестано погоршаваше. А када дођосмо овде, у Арабију, болест не попушташе. Једне ноћи лежећм на постељи, ја размишљах да ли ћу се икада излечити. И говорих у себи: "О Теревоне, где су јелинске и персијске вештине лекарске? где враџбине и бајања? где моћ наших идолишта, и каква је корист од њих? А где су искуства звездара и басне наших учења, и бескорисна призивања наших богова? Заиста је све то очигледна обмана и смејурија, јер ништа никоме не помажу, ако не нареди Бог једини истинити". Размишљајући тако, припадох молитви, и са сузама се мољак, говорећи: "Боже велики и страшни, који си небо и земљу створио, ако се смилујеш на душу моју, и избавиш ме од ове опаке болести, онда ћу одбацити сва безакоња јелинске вере и постати хришћанин". Пошто се тако помолих, ја заспах. И у сну видех једног црнорисца, са великом проседом брадом, и он ме упита: Од чега патиш? А ја му показах своју бољку. На то ме он упита: Хоћеш ли учинити што си обећао Богу? Ја му одговорих: Учинићу, ако се ослободим ове болести. Тада ми он рече: "Ја сам Јевтимије: живим на источној страни у пустињи, десет стадија далеко од

Јерусалима, недалеко од пута који води за Јерихон. Ако дакле желиш да се исцелиш, дођи код мене, и Бог ће те исцелити преко мене". То видех и чух у сну, и испричах оцу своме. И ево дошли смо по наређењу онога који ми се јавио у виђењу. А тебе молим, покажи нам тог Богом указаног лекара.

Блажени Теоктист оде, и исприча великом Јевтимију све што чу. А он помисли да није лепо противити се Божјем наређењу, прекиде своје усамљеничко молитвено тиховање, и дође болеснику, помоли се Богу за њега, и прекрсти га крсним знаком и Теревон тог часа оздрави, као да никада није боловао телом. А варвари, задивљени тако тренутним оздрављењем Теревоновим повероваше у Христа, и павши ничице на земљу, мољаху да их крсти. Чудотворац Јевтимије, видећи да су од све душе поверовали у Бога, прогласи их за оглашене, и крсти најпре Аспевета, и даде му име Петар. За њим крсти Марина, брата Аспеветове жене; затим Теревона, па онда и све Сарацене што беху дошли с њима. И задржа их свети Јевтимије код себе четрдесет дана, просвети их речју Божјом, утврди их у вери, и отпусти кућама њиховим. А Марин, ујак Теревонов, не отиде више из манастира, него се у њему постриже, и проведе до краја живота, и веома

угоди Богу. И после преподобног Теоктиста би игуман те обитељи, о чему ће касније бити речи. А велико благо, које донесе у манастир, делом раздаде сиротињи, а делом утроши на проширење и зидање манастирских здања.

Глас о чудесном исцелењу Теревоновом пронесе се свуда, и почеше се са свих страна стицати многи болесници к блаженом Јевтимију, бесплатном лекару. И лако исцељивани, они се враћаху својим кућама здрави. Због тога име светитељево постаде славно, не само у Палестини, него и по суседним областима. Али преподобни виде да то нарушава његово молитвено ћутање, негодоваше што му многи посетиоци долазе и славе га, и туговаше за првобитним својим усамљеничким молитвеним тиховањем. И намисли да тајно отиде у пустињу звану Рува[13]. То некако сазнаде блажени Теоктист, и каза братији. И сабравши се сва братија, дођоше и падоше пред ноге преподобног Јевтимија, молећи га са сузама, да их не оставља сироте. А он, да би их утешио, обећа им да неће оставити ово место.

Прође не много дана, али у њему жеља за безмолвним животом све се више распаљиваше. И не могући више да подноси вреву, он једне ноћи тајно напусти манастир. Поведе са собом једног ученика, Дометијана родом такође из

Мелитине, по животу добродетељна. И отпутова у Руфу, и прошавши јужну пустињу крај Мртвог Мора, попе се на једну гору, звану Марда, која беше издвојена од других. На њој нађе студенац и порушену келију. Келију обнови, и настани се у њој. И ту поживе неко време, хранећи се травом.

Затим отиде у пустињу Зиф[14] која се налази близу села Аристовулијаде, желећи да тамо види пећину, у којој се некад крио Давид бежећи од Саула. И када виде то место, допаде му се, и подиже манастир. А почетак подизања манастира догоди се на овај начин: Син старешине села Аристовулијаде[15] паћаше од нечистог духа. Громко вапијући, он призиваше име Јевтимијево јер му је Бог на невидљив начин тако био наредио. А отац његов и рођаци стадоше се на све стране ревносно распитивати за Јевтимија, ко је, и где се налази. И сазнавши да се налази у Давидовој пећини, између Паравариха и Аристовулијаде, отац узе бесомучног сина и одведе га к њему. И чим син угледа светитеља, одмах га демон обори, и изиђе из њега.

Када се рашчу за ово чудо, дођоше код светитеља многи људи из околних насеља, и подигоше му манастир. И скупише се братија, и живљаху ту, а Бог их снабдеваше храном. Тамо

светитељ усаветова многе да се од манихејског зловерја[16] обратe Православљу, и да прокуну оснивача јереси Манеса. Али пошто га мноштво посетилаца много узнемираваху, он рече своме ученику Дометијану: Хајдмо, чедо, да посетимо оца Теоктиста и братију. - И пођоше. Приближавајући се општежићу, он пронађе на гори једно згодно место за себе, на коме се касније подиже његова лавра. Беше то место равно и повучено, и ваздух здрав. Ту пронађе једну малу пећину, и настани се у њој. А кад се престави, тело његово би сахрањено у њој. Сазнавши за његов долазак, блажени Теоктист одмах отиде к њему да га целива, и мољаше га да дође и живи у свом месту у општежићу с братијом. Али он не пристаде, ипак обећа да ће сваке недеље долазити у цркву на молитву.

Чувши да се преподобни Јевтимије вратио на своје место, Аспевет, у крштењу Петар, обрадова се. И узевши са собом мноштво Агарјана са женама и децом, дође к њему, и мољаше га да им каже реч спасења. Старац их све доста поучи, и обрати ка Христу све који беху дошли с Аспеветом. И одведе их старац у доњи манастир, и просвети их светим крштењем, и остаде с њима седам дана, поучавајући их и утврђујући их у вери. Затим се поврати у своју пећину, јер је веома волео безмолвије усамљеничко

молитвено тиховање. А Аспевет - Петар, видећи да старац нема келије, него борави у малој пећини, дозвола зидаре те сазидаше светоме три келије, и малу цркву, и пекару, и ископа велики ров са два одвода за скупљање воде. Све то снабде свима потребним стварима, како преподобни не би оскудевао ни у чему. А ново крштени Агарјани усто нису хтели да се одвоје од преподобног, желећи да стално слушају његове слатке поуке. И мољаху светитеља да им допусти да се настане у његовој близини. Али он не пристаде на то, бојећи се да му се усамљеничко молитвено тиховање не наруши потпуно. Он их одведе на друго место, згодно за насеље, и нареди те им ту подигоше куће и цркву, па им доведе свештенике и ђаконе. И њихова се дружина множаше из дана у дан, јер к њима долажаху многи Агарјани и примаху свето крштење. А преподобни их често посећиваше, и поучаваше речи Божјој. И када њихово насеље постаде читав велики град, моли преподобни јерусалимског патријарха Јувеналија[17] да Петра, Теревеновог оца, посвети за епископа новопросвећеним Агарјанима. И беше Петар вредан епископ на корист житељима сараценским, који пригрлише свету веру. Толико о Сараценима. А сада да опет говоримо о светом Јевтимију.

На месту, на коме је молитвено тиховао, преподобни Јевтимије није хтео да има сажитеља, и због тога није ту оснивао општежиће нити градио лавру, него је све, који су му долазили ради пострига, упућивао у доњи манастир преподобном Теоктисту. Тако исто све поклоне које је добијао, слао је у Теоктистов манастир. Али кад Бог нађе за сходно да то место насели многим иноцима, Он у виђењу нареди великом Јевтимију, да не одгони од себе оне који му долазе ради спасења. Јер једном дођоше к њему три рођена брата, који гораху духом према врлини. Они се зваху: Козма, Хрисип и Гаврило; рођени у Кападокији, васпитани у Сирији. И не хте старац да их прими, прво зато што је волео своје усамљеничко подвизавање, а друго, што ова три брата беху млади, нарочито најмлађи Гаврило. Он беше ушкопљеник од рођења, и врло млад, женскога лица. Тада преподобни имаде ноћу неко божанско виђење, у коме му би речено: Прими ту браћу, јер их Бог посла овде; и отсада немој одбијати никога који долази са жељом да се спасава. - И прими их светитељ; и рече најстаријем брату Козми: Ето, ја ћу вас примити, као што ми нареди Бог. Али учини и ти оно што ћу ти ја наредити: не дај најмлађем брату да излази из келије, како га нико од

братије не би видео. Јер није добро да женолико створење живи у лаври; може бити повод за вражје искушење. - Онда светитељ прорече Козми шта ће се с њим збити, говорећи: Како ми изгледа, ти нећеш овде остати дуго, јер ће ти Бог уручити епископство Скитопољске цркве. - Тако и би.

Од тада стаде преподобни примати све који му долажаху. Тако, он прими Домна Антиохијанина, нећака антиохијског архиепископа Јована[18]; прими и друга три брата из Мелитине, нећаке оног Синодија, који са Акакијем беше учитељ Јевтимију. Они се зваху: Стефан, Андреј и Гајан. Затим прими Јована, презвитера раитског, и Анатолија, и Таласија, па Кириона из Тиверијаде, презвитера цркве светог мученика Василија у Скитопољу. Пошто их прими, нареди епископу Петру да им сагради мале келије, и сву цркву украси што боље. И тако убрзо устроји лавру, по угледу на ону у Фари. И дође патријарх јерусалимски Јувеналије повевши са собом светог Пасариона, који тада беше хоропископ[19], и Исихија[20], презвитера и учитеља црквеног, и освети лаврску цркву у педесет другој години Јевтимијева живота[21]. А рукоположи и два ђакона, Дометијана и Домна; презвитери пак беху Јован и Кирион. И обрадова се духом

велики Јевтимије због освећења своје лавре; нарочито, пак што се виде са Патријархом, и са преосвећенм Пасарионом, и са богословом Исихијем, чувеним светилима. Но не прође ни седам Месеци од тога времена, а свети Пасарион оде из овога живота, у дубокој старости.

У првој години по освећењу лавре би постављен за економа Дометијан, када са великим оцем многа братија испрва трпљаху недостатак и оскудицу у потребама за живот. Али Бог промишљаше о слугама својим. Догоди се једном да мноштво Јермена, који иђаху из Светога Града на Јордан, сврнуше десно и дођоше у лавру, јер Бог беше тако удесио, да би врлина и велика вера оца моћно заблистала. Јермена беше више до четири стотине. Старац виде да су гладни, па дозвола Дометијана економа, и рече: Постави овим људима да једу. А он му одговори: Оче, ми немамо храну ни за десеторицу; а где би смо нашли хлеба за толики народ! Светитељ пак, пун пророчког дара, рече: Иди, учини како ти наређујем, јер овако говори Дух Свети: Ови ће људи јести досита, а и нама ће обилно остати. - Дометијан оде у хлебару, у којој раније беше мало хлеба, а сада не могаше отворити врата, јер Божји благослов беше испунио хлебару хлебовима све до плафона.

Дометијан дозвола неколико братије, извалише врата, и хлебови покуљаше из хлебаре. Исто тако такав благослов беше и на вину и на уљу, јер се судови изненада напунише. И сви једоше и наситише се. И у току три месеца не могаху да наместе врата на њихово место од велике количине хлебова, ма да узимаху хлебове, они се не умањиваху, као некада у оне гостољубиве удовице у Сарепти Сидонској, што се брашно не потроши и уље не нестане. Дивећи се томе чуду, Дометијан се баци пред ноге учитељу, молећи опроштај. А старац га саветова и поучи у погледу гостољубља и наде у Бога.

Од тога времена лавра би благословљена сваким изобиљем: све напредоваше, зданија се умножаваху и келије у њима, и у цркви се сваки дан служаше света литургија. Манастир је имао много стоке ради манастирских потреба. Економ је имао много брига око стоке. У лаври пак беше један брат, по имену Авксентије, родом из Асије[22], згодан за службу манастирску. Економ га замоли да буде чобанин, да чува и пасе лаврске мазге и магарце. Али он одби. Економ онда позва два презвитера, Јована и Кириона, и сви троје молише Авксентија да се прими те службе, али их он никако не послуша. Стиже и субота, када се могло са великим оцем говорити о

манастирским пословима: Економ исприча преподобноме о Авксентијевој непослушности. Онда преподобни дозвола Авксентија, и рече му: Послушај нас, чедо, прими се службе која ти се предлаже. А он одговори: Не могу, чесни оче, са три разлога: прво, ја сам странац, и не знам овдашњи језик; друго, страх ме од пада у грех; треће, бавећи се око стоке, ја нећу бити у стању да безмолвујем, да усамљенички молитвено тихујем, и да будем у Богу. Велики Јевтимије му рече: Молим Бога, да ти се никакво зло не деси при овом пословању, јер Бог зна да ћеш из страха Божјег служити слугама Његовим. Чуј Господа који каже: Не дођох да ми служе, него да им служим (Мт. 20, 28). И опет: Не тражим воље своје него вољу Оца који ме је послао (Јн. 5, 30). - Иако га је свети тако саветовао. Авксентије се узјогуни и остаде непослушан. Тада се преподобни разгневи, и рече: Ми ти, чедо, саветујемо оно што је теби на корист, а ти не слушаш, онда ћеш видети награду за непослушност.

Тек што светитељ то изрече Авксентије се, бесомучан, сруши на земљу, дршћући и тресући се. А присутни оци молише светитеља за њега, и једва га умолише те га подиже и осенивши га крсним знаком, исцели га. Дошавши к себи, Авксентије припаде к ногама светитељевим,

молећи опроштај. И рече му свети: Послушање је велика врлина, јер Бог тражи послушање више него жртве, а непослушање наноси смрт. - И сатворивши за њега молитву, благослови га и рече: Ето си здрав, више не греши, да ти не буде горе. - И тако се Авксентије прими службе са ревношћу.

Нека два брата, Марон и Климатиј, пошто им дотежа сурови живот у лаври, договорише се да ноћу побегну. И већ су се спремали да то учине. Али то би откривено преподобном Јевтимију, јер виде ђавола где је зауздао обојицу и вуче их у замку смрти. Онда их преподобни дозвоа к себи, и говораше им о трпљењу. И одужи своју поуку, молећи их и саветујући их да се окане пагубне намере. И доказиваше им како свуда треба себе будно пазити: Адам, живећи у рају, наруши заповести Божје; а Јов, седећи на ђубришту, одржа их. А дода и ову поруку, говорећи: Не треба се задржавати на рђавим помислима, које изазивају мрзовољу и тугу, или мржњу према овом месту и према онима који живе с нама; нити послушати мисли које нас наговаоају да пређемо на друго место, већ треба сваког часа трезвен бити, и од замки демонских одвраћати ум свој, да не бисмо преласком на друго место погазили наш устав. Јер дрво, које се често пресаћује, не рађа. Ако неко жели да учини

нешто добро на месту где живи, па не узмогне, онда нека не мисли да ће то на другом месту учинити, јер врлина зависи не од места, него од воље и вере. Чујте причу коју чух од египатских црноризаца: Један брат живљаше у општежићном манастиру у Египту, и често се гневљаше и узбуђиваше, и уста му беху пуна свађе. Захваћен мрзовољом, он изиђе из манастира и борављаше сам самцит, мислећи у себи да ће престати да се гневи, пошто нема с ким да разговара. Једнога дана, захвативши воду у крчаг, метну га на место, али се крчаг претури; он по други пут захвати воду, метну крчаг на место, а он се опет претури; то се исто деси и по трећи пут. А брат, прелашћен демоном, разљути се на крчаг, дохвати га и разби у парампарче.

Кад свети Јевтимије заврши причу, Климатиј се насмеја. Старац га погледа и рече: Да и ти ниси, брате, од демона прелашћен, када се безумно смејеш? Ниси ли чуо како Господ прекорава оне који се смеју, а блаженима назива оне који плачу? - Рекавши то, окрену се од Климатија и оде у своју келију. Но Климатиј се одмах сруши на земљу тресући се, јер га спопаде неки страх и ужас. Ту се тада деси Дометијан. Он дозва неке оце, и, ушавши код преподобнога, мољаху га за Климатија да му

опрости. Светитељ их послуша, изиђе и подиже Климатија који је лежао на земљи, и исцеливши га крсним знаком, рече: Пази отсада, и води рачуна о речима отаца као о речима Божјим, и буди сав око, као што се каже за Херувиме, будно чувајући себе свуда, јер посред замки ходиш. - И поучивши тако брата, и посаветовавши обојицу који се беху договорили да беже, отпусти их, поправљене, у њихове келије.

У та времена састаде се Трећи Васељенски Сабор у Ефесу[23] противу злочестивог Несторија[24]. А из града Мелитине дође у Палестину ради поклоњења светињама онај Синодије, који са Акакијем беше учитељ преподобном Јевтимију у време младости његове. Пошто Синодије имађаше у Јевтимијевој лаври три своја гореспоменута нећака: Стефана, Андрија и Гајана, он дође у лавру и, целивавши преподобног Јевтимија, исприча му о безбожности Несторијеве јереси, који, по Божјем попуштењу, као патријарх цариградски својим злим учењем узбуну сву васељену. Исприча му исто тако о ревности за православље блаженог Кирила, архиепископа александријског[25], и Акакија, епископа мелитинског, некадашњег учитеља његовог. И радоваше се за њих преподобни. И нареди преподобни Петру,

некадашњем Аспевету, а сада већ епископу сараценском, који је са осталим епископима палестинским полазио на Сабор у Ефесу, да се држи Кирила и Акакија и да се на сваки начин заједно са њима бори.

По завршетку Сабора, на коме Несторије би свргнут, епископ Петар се врати, и преподобном Јевтимију исприча подробно све што је било на Сабору. Старац се радоваше духом због утврђења православља, а туговаше због Јована, архиепископа антиохијског, који, иако православан, борио се на страни Несторијевој. Када то чу Ђакон Домн, ожалости се због свог ујака, и мољаше великог оца да му допусти да иде у Антиохију и исправи свог ујака. Старац му рече: Не иди, чедо, јер ти тај пут неће бити на корист. А твој ујак, ако је и погрешно мало, ипак ће га Бог, који зна правоћу срца његовог, исправити, и неће га оставити да пропадне. Ти пак, чедо, ако истрајеш на месту, на коме си по позиву, и не послушаш помисао који хоће да те отргне од ове пустиње, успећеш у врлинама, и Бог ће те прославити. А не послушаш ли ме и отидеш, примићеш престо ујака свог не на своју корист, и нећеш дуго бити поштован на њему, јер ће ти га брзо узети зли људи. Али Домн не послуша речи оца свога и оде без благослова. И зби се са њим све што му светац прорече[26]. И

врати се после тога старцу, плачући и кајући се, и дивећи се прозорљивости светитељевој.

О овом преподобном оцу нашем Јевтимију казиваше Киријак Отшелник[27], ученик његов, ово: Никада га не видесмо да једе осим суботом и недељом, нити да разговара с ким осим велике нужде. Исто тако, никада га не видесмо да се одмара лежећи, него је то чинио седећи и помало дремајући, а понекад стојећи и држећи се обема рукама за уже које је ради тога било растегнуто у једном углу. Мало је сна давао телу, и говорио у сну речи Арсенија Великог[28]: Ходи, зли слуго! - У животу се угледаше на тог преподобног Арсенија, и са насладом је слушао о њему од братије који су долазили из Египта.

Анастасије, који беше сасудохранилац у цркви светог Васкрсења Христова у Јерусалиму[29], желео је да види великог Јевтимија. И узевши са собом пријатеље своје, клирике Јерусалимске, крену за лавру. А преподобни Јевтимије, провидећи Духом њихов долазак, позва лаврског економа Хрисипа, и рече му: Спреми се да дочекаш госте, јер нам иде Патријарх јерусалимски. - Када гости дођоше, преподобни дочека Анастасија као патријарха, и разговараше с њим као с патријархом. А сви присутни чуђаху се томе. И приђе му економ Хрисип и шану му на уво:

Чесни оче, овде није патријарх већ Анастасије, сасудохраниатељ. - А светитељ се зачуди и рече: Веруј ми, чедо, ја га ево видим патријаршки обученог, и зацело се не варам, јер кога Бог унапред припреми, тога и постави. - Ову реч преподобнога чуше сви присутни. И тако и би у своје време, када Анастасије постаде патријарх[30].

Теревон, син Петра епископа, званог Аспевет, имађаше жену, но, и ако беше дуго с њом у браку, не имађаше деце, јер му супруга беше нероткиња. Стога је он доведе чудотворцу Јевтимију, молећи га и говорећи: Знаам, оче, да ће Бог услишити твоје молитве, јер испуњује вољу оних који Га се боје. Молим дакле твоју светињу, помоли се за нас човекољубивом Богу да разреши бесплодност моје супруге, и да нам да порода. - Светитељ три пута благослови знамењем светог крста њега и жену, и рече им: Ево, Бог вам дарује пород, јер ћете добити три сина. - Поверовавши речима светитељевим, они радосни отидоше дома. И затрудневши жена, роди првенца, и наденуше му дедино име: Петар. А после, у току времена, она роди и друга два сина. И зби се пророштво преподобнога.

Један брат у лаври, по имену Емилијан, једне ноћи уочи недеље у свануће, по демонском дејству распали се похотом телесном и подаде се

прљавим мислима, жудећи у срцу за грехом. Догоди се да у то време преподобни Јевтимије, идући на јутрење у цркву, пролажаше поред места где се налазио брат захваћен похотом, и осети смрад демона блуда. Познавши шта је по среди, рече: Проклети нечисти душе, нека ти Бог запрети! - И одмах брат Емилијан паде на земљу бацајући пену, демонујући. Слегаше се братија, и донеше свећу, и преподобни рече братији: Видите ли овога брата, који је од младости досада живео добро у чистоти тела свог, а сада, попустивши, размишљаше о телесној наслади са жудњом, и наслађиваше се тим прљавим мислима, и ето демон је овладао њиме. Извуцимо дакле и ми поуку из ове његове невоље, и нека сваки зна ово: ако се неко и не дотиче туђег тела, нити телом чини гадни грех, већ умом блуднички, примајући прљаве мисли, и задржавајући их, и пристајући на њих, и наслађујући се њима, тај је блудник и демон влада њиме. А додаде старац и повест, говорећи: Чујте, братије, повест коју ми оци испричаше о једном брату, кога сви сматраху за свеца, а он срцем гневљаше Бога, јер се бављаше прљавим мислима и умом блудничаше. Кад се тај брат приближи кончини својој, наиђе тамо неки прозорљиви старац, и чу за њега да је болестан и већ на самрти. А виде где сви житељи плачу и

говоре: Ако овај светац умре, онда нам нема наде на спасење, јер се сви његовим молитвама спасавамо. - Чувши то, прозорљиви старац похита к болеснику, желећи да добије благослов од тобожњег свеца тог. И кад се приближи одаји његовој, угледа многи народ са свећама, а свештенике и ђаконе где очекују епископа, да би чесно сахранили тога свеца. Ушавши у одају, старац га затече где још дише, и погледавши душевним очима виде демона где држи трозубац, који беше зарио у срце његово, и вађаше му душу силно га мучећи. И чу глас одозго који говораше: Као што ме душа његова ни једног дана није одмарала, тако се ни ти немој одмарати мучећи га и вадећи му душу. - И тако страшно сконча он који је по спољашности личио на свеца а унутра срцем је гневио Бога. Чујући ово, братије, чувајте се ревнорно од помисли које скрнавe душу, јер у време разлучења душе од тела подједнако ће бити мучени они који мисле о блуду као и они који чине тај грех. А сада, помолимо се за овог брата Емилијана Богу који кара, али смрти не предаје, да га ослободи од демона и телесних страсти. И пошто се светитељ помоли Богу, изиђе демон вапијући и говорећи: Ја сам демон блуда! - И испуни сво место смрадом као кад сумпор гори.

Отада се Емилијан ослободи прљавих пожуда, и постаде сасуд изабрани Божји.

У то време дуго не паде киша, и настаде силна суша. И испуни се реч Светог Писма: Небо над главом твојом биће од бакра, а земља под тобом од гвожђа (5 Мојс. 28, 23). И због велике суше сви беху веома тужни. Братија с преподобним Теоктистом мољаху великог Јевтимија да се помоли Богу, и измоли кишу, јер знађаху како је моћна молитва његова пред Богом. Али он одбијаше. Наступи празник Богојављења Господњег, и приближаваше се дан, у који је светитељ по своме обичају одлазио у пустињу све до Цвети. Тада се слеже силан народ из Светог Града и околних села, носећи крст и вапијући: Господе, помилуј! И дођоше великоме Јевтимију, не дајући му да иде у пустињу, док не умоли Бога да им да кишу. Чувши њихов вапај, преподобни изиђе пред њих, и рече: Шта тражите од грешна човека? Јер ја, децо, немам смелости да се молим Богу за кишу. Грешан сам, те је и мени самом више него другима потребније милосрђе Божје; нарочито у ово време гнева Божја. Јер греси наши нас одвајају од Бога; лик његов оскрнависмо; Цркву његову омразисмо, робујући похотама и разним страстима; у грамжљивости и зависти живимо; одвратни смо ненавидећи један другог. Због

тога Бог пусти на нас ову казну, да бисмо се, поучени њоме, покајали. А када будемо поправили себе покајањем, тада ће нас услышити, јер стоји написано: Господ је близу свих који га призивају у истини (Пс 144, 18). - Док светитељ тако говораше народу, сви као једним устима повикаше: Ти се сам оче, помоли за нас. И верујемо да ће Бог услышити молитву твоју, јер испуњује вољу оних који Га се боје.

Оваквим речима умољен, преподобни узе присутне оце, и пође у цркву, наредивши и људима да се моле. И павши ничице у цркви, мољаше Бога са сузама да се смиљује на створења своја, и посети земљу милошћу и добротом, и напоји је кишом. И док се он мољаше, дуну југ, и цело се небо наоблачи, и проломи се грмљавина, и паде силна киша. И уставши са молитве, рече народу: Ето, Бог услыши ваше молитве, и благословиће ову годну више других година. Стога се протрудите да и ви угодите Њему добрим делима, јер Он изли милост своју на вас. - И тако их отпусти. А велика киша је падала много дана, те светитељ не могаде по обичају свом отићи у пустињу. И благословена би изобиљем плодова земаљских година та више од других година, као што светитељ рече.

Потом се састаде у Халкидону Четврти Васељенски сабор против злочестивог Диоскора, патријарха александријског[31]. У то време преподобном Јевтимију беше седамдесет и пет одина. На том Сабору узеше учешћа неки од ученика њеових, који се беху удостојили епископског чина: Стефан, пископ јамнијски, и Јован, епископ сараценски, који дође после Петра Аспевета. Записавши предања Халкидонског Сабора, они их донесоше своме оцу светоме Јевтимију. И он похвали та предања као православна. И одмах дознадоше сви монаси у Палетинској пустињи, од којих многи неправославно вероваху, да је велики Јевтимије присталица Халкидонског Сабора.

У то време дође у Палестину неки Теодосије, по обличју монах, а по расположењу нечестивац. Присталица Јевтихијевог зловерја, он се ругаше светом Сабору Халкидонском, јер је тобож на њему одбачен догмат праве вере. И булажњаше проповедаући обновљено учење Несторијево, и многе друге лажи и будалаштине. Тада се налажаше у Палестини царица Евдокија, супруга благочестивог цара Теодосија Млађег[32] која се после мрти свога мужа бављаше по светим местима. Најпре дакле царицу Евдокију овај јеретик Теодосије превари, те она одбаци Халкидонски Сабор. Затим и многе иноке,

пустињске оце, заведе овом јересју и начини их својим једномишљеницима. Онда, са многим превареним монасима, подиже буну против патријарха Јувеналија, наговарајући га да неизоставно одбаци Халкидонски Сабор. А кад Јувеналије патријарх не пристаде, они га отераше са престола, и он оде у Цариград код цара Маркијана[33]. А јеретик Теодосије, имајући као помоћника царицу Евдокију и силу монаха заслепљених јересју, попе се на патријаршијски престо[34], и многе муке задаваше православнима; епископе пак и клирике, који нису хтели да имају заједницу с њим, неке свргну, а неке измучи и поби. И задоби све палестинске монахе, осим оних који беху у Јевтимијевим манастирима, јер они имајући за пример оца свог великог Јевтимија, стајаху чврсто у Православљу. Лажни пак патријарх Теодосије много се труђаше да придобије за себе преподобног оца Јевтимија, непрестано шаљући му поруке, молећи га и претећи му, и на све могуће начине мамећи га. Али се преподобни не даде ухватити у ђавоље мреже, нити се поколеба, већ стајаше као јак стуб и стена непокретна. А када светитељу додијаше свакодневне лукаве поруке Теодосијеве, он сазва братију, и пошто их посаветова да се добро чувају од јереси и да

буду чврсти у Православљу, отиде у пустињу. Тако урадише и многи од братије. Склањајући се од јеретичког насиља и угледајући се на оца свог, они се удалише у пустињу.

Беше тада у Јорданској пустињи[35] један пустињак, недавни дошљак из Ликије[36], по имену Герасим[37]. Он беше прошао сва правила иночког житија, и добро се борио са нечистим дусима. Побеђујући и прогонећи невидљиве демоне, он би саплетен и преварен од видљивих демона - јеретика, јер паде у Евтихијеву јерес. А када чу за преподобног Јевтимија, о чијим врлинама слава брујаше на све стране, пође к њему који се тада налазио у пустињи Рува. И видевши га, доби многе користи од тога. И пошто остаде дуже времена код њега, он нахрани душу своју корисним речима са медоточивог језика његовог и поукама о Православљу, одбаци јеретичку кугу, и обрати се правој вери, и веома се кајаше због своје раније заблуде.

Та пометња у Палестини од јеретика преко Теодосија трајаше читаву годину дана. Онда стиже наређење од благочестивог цара Маркијана, да се лажни патријарх Теодосије ухвати и преда суду, да би искусио заслужену казну за дела своја. А кад он то сазнаде, побеже на Гору Синајску и сакри се тамо. Тада се

преподобни Јевтимије поврати из пустиње у своју лавру.

Када једном приликом преподобни Јевтимије служише свету литургију, сарацен Теревон и брат Хрисипов Гаврило евнух видеше за време Трисвете песме како огањ сиђе с неба и окружаваше светитеља; и беше светитељ у огњеном стубу стојећи пред светим престолом све до свршетка службе. А причао је једном и сам светитељ неким од братије, да је често виђао Анђела где с њим литургише.

Имао је свети Јевтимије и овај дар: својим телесним видом прозирао је унутрашње покрете духа, и распознавао помисли људске, и зле и добре. И када се братија причешћиваху божанским Тајнама, он је знао с каквом се душом ко причешћује: јер оне који достојни приступају, виђаше како се просветљују ол Причешћа, а они који се недостојни причешћиваху, виђаше како се помрачују и постају у лицу као мртваци. Због тога не престајаше апостолским речима поучавати све: "Браћо, добро пазите кад хоћете да се причестите; нека сваки од вас испитује себе, и тако нека једе од Хлеба, и од Чаше нека пије; јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије (1 Кор. 11, 28-29). Јер се Светиње припремише за свете, а не за оскрнављене. И који год имате

чисту савест, приступите к Њему и просветлите се, и лица се ваша неће постидети (Пс. 33, 6)".

Пресвети патријарх Јувеналије опет заузео свој престо, и поче поправљати све што беше покварено. Царица Евдокија, коју онај Теодосије беше завео у јерес, колебаше се умом, не знајући ког вероисповедања да се држи. И посла писмо у Антиохију преподобном Симеону Столпнику, тражећи од њега савет и упутство. А он отписа овако: "Знај да је ђаво, видећи обиље добрих дела твојих, измолио допуштење да те сеје као пшеницу, и он је преко оног пагубног Теодосија покварио твоју богољубиву душу. Али, не бој се, јер не престаде вера твоја. Ја се једној ствари веома чудим: Ти имаш извор у близини, и превиђаш га, а трудиш се да издалека захватиш воду: имаш тамо божанственог Јевтимија, послушај његово учење, и спашћеш се".

Чим царица доби ово писмо од преподобног Симеона, одмах се стаде распитивати за блаженог Јевтимија. Сазнавши да он никад не излази из пустиње у град, она одлучи да у источној пустињи на високом брду подигне себи стуб, далеко тридесет стадија од Јевтимијеве лавре, како би тамо често могла виђати преподобног и наслађивати се његовим учењем. И подиже стуб, и настани се тамо усамљенички молитвено тихујући. И посла преподобноме

Јевтимију гореспоменутог Анастасија, који тада беше хоропископ на месту светог Пасариона, и Козму крстохранитеља, молећи га да изволи видети се с њом. Али они не нађоше преподобнога у лаври, пошто одавно беше отишао у Руву. Они онда узеше са собом преподобног Теоктиста, и пођоше к преподобноме у пустињу Руву. Нашавши га тамо, много га молише да отиде до царице, и спасе њену заблуделу душу. И једва га умолише да пође с њима. А кад царица угледа великог Јевтимија, обрадова се веома, и павши пред чесне ноге његове, рече: Сада разумех да је Бог посетио моју ништавност. - Старац је поучи колико треба о правоверју; посаветова је да се држи четири Васељенска Сабора: Никејског - против Арија, Цариградског - против Македонија, Ефеског - против Несторија, и Халкидонског - против Диоскора и Евтихија; нареди јој да тражи опроштај од патријарха Јувеналија, коме се раније противила; каза јој и многе друге корисне ствари; благослови је и, помоливши се за њу, отиде. А она, као да јој уста Божја рекоше све то, похита да све приведе у дело. Одмах оде у свети Град, помири се са пресветим Јувеналијем, и јавно се одрече јереси, поставши заједничар Васељенске Цркве. Када то видеше, многи људи, мирјани и црнорисци, који

беху заведени Теодосијем, обратише се правоверју по примеру царице.

Када преподобном Јевтимију би осамдесет друга година живота, дође у његову лавру блажени Сава, још млад. Старац га прими, и посла у доњи манастир к преподобном Теоктисту. И пророкова за њега, да ће ускоро засијати у монашком животу јаче од других. Тако и би, што се очигледно види у житију тог преподобног Саве Освећеног. Још дођоше к њему тада и из Нитрије два веома врлинска пустињака: Мартирије, родом Кападокијанин, и Илија Арабљанин. Они не могаху да после убиства цара Маркијана гледају оно што се догађало у Египту: Тимотеј Елур[38] је створио пометњу и метеж у коме би убијен пресвети Протерије, патријарх александријски[39]. Они се стога уклонише одатле, и прибегоше к великоме Јевтимију као тихом пристаништу, јер га обојица веома поштоваху. Провиде за њих свети Јевтимије, да ће и један и други у своје време бити на престолу светог апостола Јакова, брата Господња у Јерусалиму. Њих и светог Герасима поведе са собом и у Кутилијску и у Рувиску пустињу. И тамо, по обичају своме, проведе с њима све до Цвети. И тамо сваке недеље он служаше свету литургију, а ови велики оци

причешћиваху се пречистим Тајнама из његових руку.

Онда умре пресвети Јувеналије, патријарх јерусалимски, за царовања христољубивог Лава[40], који дође после Маркијана. А после Јувеналија Општи савет једногласно изабра за патријарха Анастасија, који је некада био сасудохранилац и хоропископ. И испуни се пророштво преподобног Јевтимија, које он изрече када га Анастасије беше посетио, и он га својим прозорљивим очима виде у патријаршком одјејању. Сети се тога Акастасије, и посла к светитељу чесне клирике са оваквом поруком: Ето, оче, испуни се твоје пророштво. Стога те молим, нареди ми кад да дођем код тебе, да целивам твоју светост. - Преподобни Јевтимије му одговори овако: Ја свагда желим да видим ваше савршенство, и да духовну корист добијем од Вас. Но ваш први долазак мојој ништавности беше без шума, са мало пратилаца. А сада ваш велики чин захтева да имате велику пратњу, због чега ја нисам у стању да достојно примим долазак вашег блаженства. Зато молим вашу Светост, да не долази мојој смерности. Реши ли пак да дође, примићу вас с радошћу; али ће бити потребно да и остале који дођу, примим. А то ће ми онемогућити да останем на овом месту, јер ће нарушити моје

усамљеничко молитвено тиховање. Чувши то, и размисливши о томе, патријарх рече: Ако отидем, увредићу старца. Стога нећу да идем. - Али дође време када му потребе наложише, те отиде и виде се с преподобним Јевтимијем, о чему ће касније бити речи.

Блажена Евдокија царица подиже многе цркве, и образа безбројне манастире, сиротишта и свратишта. И нареди да се крај цркве светог Петра, удаљене од Јевтимијеве лавре око двадесет стадија, ископа дубока и пространа водојажа за скупљање воде ради посетилаца. А о Духовима и сама дође тамо, желећи да види тај рад, и посла писмо преподобном Јевтимију, молећи га да дође до ње, како би се удостојила његове молитве и благослова, и насладила његовим поукама. А имала је жељу да светитељу да и прилоге за потребе лавре. Велики Јевтимије јој одговори: "Не надај се видети лице моје у телу. А ти, чедо, зашто се бринеш о много чему? Држим да ћеш ти отићи Богу пре но што наступи зима. Стога се овога лета постарај да се спремиш за одлазак. А док си још у телу, немој ме се сећати ни преко писама ни преко дарова, него када будеш отишла ка Господу, тамо ме се сети, да и мене прими с миром, када човекољубље његово буде хтело".

Ове речи светога Јевтимија веома ожалостише блажену Евдокију. А нарочито она реч, да га се не сећа "ни преко писама", јер она имађаше намеру да му писмено завешта велико имање. И убрзо оде у Свети Град, и каза патријарху Анастасију Јевтимијеве речи. У то време ова царица зидаше цркву у име светог првомученика Стефана. И док још не беше довршена, она нареди те би освећена 15. јула. И даде тој цркви велико имање. А обиђе и све цркве што беше сазидала, и освети их, и свакој подари довољно имања. И кад прођоше четири месеца по освећењу цркава, благочестива царица Евдокија предаде дух свој у руке Божје.[41]

Када велики отац наш Јевтимије беше у деведесетој години свога живота, разболе се тешко преподобни Теоктист. И дође свети Јевтимије да посети болесног Теоктиста и да му да последњи целив. И остаде неколико дана у манастиру, очекујући кончину пријатеља и саподвижника свог, да би га сахранио. И сконча од те болести блажени Теоктист 3. септембра 467. године. А патријарх Анастасије, сазнавши за кончину Теоктистову, и за светог Јевтимија да је тамо, хитно дође са својим клиром, да учествује у сахрани блаженог Теоктиста. Не мање желео је да види и целива светог

Јевтимија. И када угледа светог Јевтимија, ухвати га за руке и стаде их целивати, говорећи: Одавно желим да ове свете руке целивам, и ево сада ме удостоји Бог. Молим те, чесни оче, моли се за мене Господу, да пророштво твоје о мени остане до краја: пиши ми често, поучавајући ме како да управљам Црквом Христовом, јер видим у теби деловање дарова Божјих, и на себи сам познао силу њихову. А светитељ му смерно говораше: Прости ми, свети владико, ја молим твоје блаженство, да ме спомињеш у молитвама својим Богу. - И заједно сахранише чесно тело преподобног Теоктиста. Па пошто се насладише дугим разговорима између себе, они се растадоше.

У Теоктистовом општежићу би постављен за игумана Марин богоугодни, ујак Теревонов. Но и он после две године сконча. Преподобни Јевтимије дође и сахрани га близу преподобног Теоктиста. И постави за игумана Лонгина, човека добродетељна. Са овим Лонгином дође једном јануара месеца блажени Сава у лавру код преподобног Јевтимија, да га испрати кад је овај по обичају свом полазио у пустињу. Видевши Саву, Јевтимије га поведе са собом на труд пустињачки. И када су у Руви ходили по безводним местима, Сава ожедне веома од труда, и не могаше даље да иде, јер беше

малаксао од жеђи. Преподобни Јевтимије због њега молитвом изведе воду из суве земље, као што о томе пише у житију преподобног Саве.

Затим, после безбројних подвига и трудова преподобни отац наш Јевтимије приближи се својој кончини, коју и предвиде по откривењу Божјем.

Једне године, у време кад је преподобни Јевтимије по свом обичају одлазио у пустињу, у осми дан по Богојављењу Господњем, 14. јануара, сабраше се братија, једни да га испрате, други очекујући да их поведе са собом. Међу братијом се налажаху Мартирије и Илија који бежу из Нитрије. И видећи братија да се преподобни не спрема за пут, нити одређује ко ће са њим ићи а ко остати у лаври, упиташе га: Чесни оче, нећеш ли сутра поћи у пустињу? Светитељ одговори: Ове недеље остаћу с вама у лаври, а у суботу у поноћ отићи ћу од вас. - А ово светитељ рече, претсказујући братији време свога одласка Богу. Али они не разумедоше. А трећег дана, 17. јануара, беше празник преподобног оца нашег Антонија Великог. И нареди свети Јевтимије да у цркви буде свеноћно бденије. По завршетку бденија, светитељ уведе у олтар лаврске презвитере, и рече им: Отсада, братије, нећу више отслужити с вама ниједно бденије, јер ме већ Бог зове к себи

из овог привременог живота. Пошљите дакле к мени Дометијана, а кад сване, нека се овде скупе сва братија. - Када то чуше, презвитери се раплакаше, и одмах се разгласи међу братијом то што рече велики Јевтимије.

Када свану, сабраше се сви код преподобнога. И он им стаде овако говорити: Оци и братије моји, у Господу љубљени и децо, ја одлазим на пут отаца мојих, а ви, ако ме љубите, заповести моје држите. Нарочито имајте љубав, која је свеза савршенства. Јер што је со хлебу, то је љубав врлинама. И као што је тешко јести хлеб без соли, тако је без љубави немогуће отправљати врлине, јер свака врлина љубављу и смирењем постаје јака и постојана. Смирење зна да свога љубитеља уздигне на врх врлина, а љубав га чврсто држи и не допушта да са те висине падне доле. Јер љубав никад не престаје. И већа је љубав од смирења. То је очигледно и на самом Господу нашем: јер се Он из љубави према нама добровољно понизи, и постаде човек као и ми. Стога смо дужни да Га непрестано исповедамо, и да Му хвалу узносимо. Нарочито ми, који смо се издвојили из метежног света овог. Сваки нека пази на себе, браћо, да и тело и душу у чистоти чува. Прописана црквена богослужења никада не остављајте; и сва предања и прописе манастирске чувајте

ревностно; онима што пате у искушењима помажите према својим моћима. Ако се ко од братије бори са нечистим помислима, таквога непрестано саветујте, поучавајте, тешите и утврђујте, да га ђаво не саплете и не падне. А додајем вам ову последњу заповест: да се врата манастирска никад не затварају долазницима, него да су свагда отворена ради гостију. И сам кров нека вам буде заједнички са гостима; и све што имате предлажите потребитима, и тако ће вам Бог давати изобилни благослов с неба.

Пошто то заповеди братији, преподобни Јевтимије их упита, кога желе да имају после њега за пастира. А они једногласно рекоше: Дометијана. Светитељ им одговори: Дометијан не може бити, пошто после мене он неће дуго остати у овом животу, него ће у седми дан поћи за мном. - И чуђаху се братија тако смелом и поузданом пророштву светитељевом. И изабраше Илију, родом из Јерихона, економа доњег манастира.[42] Обраћајући се њему, преподобни Јевтимије рече: Ето, сви те оци изабраше себи за пастира и наставника; пази дакле на себе и на стадо. - И пошто му даде многе савете и поучи како да руководи братију, претсказа неке ствари које су се имале после њега догодити у манастирима. Затим изговори ову последњу реч: Ако обрете слободу пред

Богом, најпре ћу Га молити за ову милост: да увек духом будем с вама, и са онима после вас довека.

Рекавши то, отпусти све осим Дометијана. И остаде унутра у олтару три дана. И у суботну ноћ усну с миром, и придружи се оцима својим двадесетог јануара 473. године, пошто проживе на земљи деведесет и седам година.

Вест о упокојењу преподобног Јевтимија одмах се пронесе по целој Палестини. И слегаше се монаси из свих манастира и пустиња. Међу њима беше и велики Герасим. Сабра се и врло много народа. А дође и пресвети патријарх Анастасије са свим клиром својим. Али због силнога света не могоше сахранити чесно тело све до три часа поподне, када војници, по патријарховом наређењу, одбише народ, те чесно би погребен. И сви плакаху за њим. Нарочито беху неутешни Мартирије и Илија, који беху дошли из Нитрије, и који се потом удостојише и патријаршког престола у Јерусалиму, као што то претсказа прозорљиви светитељ. Јер после Анастасија дође Мартирије; после Мартирија Салустије; а после њега Илија[43], као што о томе пише у житију преподобног Саве Освећеног.

Блажени Дометијан, ученик великог Јевтимија, који му послужи преко педесет

година, не удаљи се од гроба оца свога шест дана и ноћи. А уочи седмога дана јави му се ноћу свети Јевтимије радостан, и светла лица рече му: Хајде у спремљен ти покој, јер је Господ Христос умољен да са мном будеш.

Дометијан се испуни неисказаном радошћу, и обавести о томе братију. И дошавши у цркву радујући се, предаде дух свој Господу. И би сахрањен поред гроба оца свога.

По престављењу преподобног оца нашег Јевтимија, на гробу његовом дешаваху се многа чудеса, и биваху исцелења. О њима опширније пише блажени Кирило црноризац, писац овог житија. А ми, задовољивши се само житијем преподобнога, славимо вавек Бога у светитељима Његовим прослављеног, Оца и Сина и Светога Духа, амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Јерменија - брдовита земља, на југу од Кавказа и на истоку од Мале Азије; она се делила на два дела: велику или источну Јерменију, и малу или западну. Град Мелитина, сада Малатија, налазио се у јужном крају Мале Јерменије, на једној од Еуфратових притока.

2. Јевтимије - од грчке речи *εὐ* (εὐχρηστικός), што значи радујем се, добре сам воље, тешим се; Јевтимије значи: добродушни, весели.
3. Валент је царовао од 364 до 378 год.,
Грацијан - од 375 - 383 г.
4. Теодосије Велики царовао од 379 до 395 године.
5. Отрије, епископ Мелитински учествовао на Другом Васељенском Сабору, 381 у Цариграду; причислен лику светих; празнује се 17 априла.
6. Бакониса је грчка реч и значи службеница. Тако се називала нарочита врста службених помоћних лица у Цркви. Установа ове врсте службеница води порекло из доба светих Апостола (Рм. 16, 1; 1 Тм. 5, 3-10). За ђаконисе су обично биране старије девственице или удовице, не млађе од 40 година. Њихова је дужност била: обучавати жене и девојке, обраћене вери, како да се држе при крштењу; прислуживати епископу при њиховом крштењу и уместо њега вршити помазивање других делова тела, осим чела; пазити на ред и пристојност међу женскињем у време богослужења; обилазити болеснике, сиромаше и затворенике; помагати невољне, и томе слично. Односно ђакониса постоје неколико канонских

правила, и то: петнаесто правило Четвртог Васељекског Сабора, четрнаесто правило тог истог Сабора, и четрдесето правило светог Василија Великог.

7. То је било око 406 године.
8. Лавра Фаранска, или Фаре, основна преподобним Харитоном у првој половини IV века. Свети Харитон празнује се 28 септембра.
9. Кутилиска пустиња лежала је на североистоку од Јерусалима, недалеко од Јерихона, ниже од лавре св. Саве Освећеног ка Мртвome Мору.
10. Персијски цар Издигерд I царовао од 399 до 420 год.
11. Маги у Персији - чланови жрчевске касте, припадали су нарочитом племену Миђана. У њиховим је рукама било усредсређено све научно образовање; они су управљали религиозним обредима и имали великог утицаја на државне послове. Они су се бавили и звездарством (претсказивали судбину људима према кретању небеских светила), гатањем и врачањем, утолико више што је незнабожачка вера Персијанаца била проткана разним мрачним сујеверјима.
12. То је било 419 године.

13. Рува пустиња крај северозападних обала Мртвог Мора.
14. Пустиња Зиф саставни је део пустиње Јудејске, јужно од Јерусалима и југозападно од Хеврона. На западу и истоку од ње налазе се пештере; у једној од њих скривао се Давид, бежећи од Саула (1 Цар 18).
15. Аристовулијада - насеље близу Хеврона.
16. Манихејство - јерес, преставља покушај да се хришћанство споји са начелима персијске вере Зороастрове, која проповеда дуализам, тј. да одувек постоје два самостална начела или царства. По учењу манихејаца, Христос је само светли еон (дух), који је произашао изливањем од Оца светлости. Једна половина таквога Христа би, тобож, прогутана материјом и сачињава душу видљивог света, такозваног страдајућег Исуса; а друга половина, помоћу другог еона - Животворног Духа, ослободи се материје и смести у сунцу; то је такозвани Нестрадални Исус. Оваплоћење Христа, по учењу манихејаца, јесте силазак са сунца Нестрадалног Исуса ради ослобођења Страдајућег Исуса. И ово оваплоћење Христа било је само привидно (докетизам). У моралном погледу, манихејство је проповедало борбу са материјом ради

ослобођења од ње, помоћу постепеног умртвљавања у себи тела. Манихејска јерес била је нарочито распрострањена у четвртном и петом веку.

17. Свети Јувеналије - патријарх јерусалимски од 420-458 године, заштитник Православља против јеретика.
18. Јован - архиепископ (патријарх) антиохијски од 423 до 440 г.
19. У старој Цркви, осим епископа градова и епархија, постојали су још епископи села, који су се звали хороепископи (од грчке речи ??? = село). Они су радили под надзором градског епископа; имали су под својом управом извештај број сеоских цркава, бирали за подручне им цркве ниже клирике, приносили Божанске Дарове, раздавали милостињу из црквене имовине, али нису имали права да рукополажу презвитере и ђаконе. За сав рад они су полагали рачун главном епископу града и били његови непосредни помоћници. Доцније хороепископи су укинати.
20. Исихије би касније прибројан к лику преподобних. Празнује се у Сирну суботу.
21. То је било 429 г.

22. Асија - западни део Мале Азије; тако назван после заузећа од стране Римљана још пре Христовог рођења.
23. Године 431.
24. Несторије, бивши архиепископ цариградски (428-431 год.), сустопице за Диодором, епископом тарсиским, и Теодором, епископом мопсуетским, кварио православно учење о начину сједињења двеју природа у Исусу Христу. Стога је наопако учио да се од Пресвете Дјеве Марије родио не Богочовек него човек; и то се родио на природан начин, а Божанство се присајединило човеку. Исусу, када се он касније коначно утврдио у добру. Са тих разлога Несторије је називао Пресвету Богомајку Христородицом а не Богородицом.
25. Свети Кирил Александријски (+ 444 год.) празнује се 9 јуна, и 18 Јаунара заједно са светим Атанасијем Александријским.
26. Домн био патријархом у Антиохији од 441 до 448 године.
27. Св. Киријак, отшелник палестински, празнује се 29 септемора.
28. Свети Арсеније Велики упокојио се 449; празнује се 8 маја.
29. Цркву св. Васкрсења Христовог саградио је Константин Велики над пештером гроба

Господња; освећена 13 септембра 335; дивно била украшена; у њој је било врло много скупочених утвари, са драгим камењем. Анастасије био скевофилакс сасудохранитељ, чувар тих утвари.

30. Анастасије био патријархом у Јерусалиму од 458-478 год.

31. Четврти Васељенски Сабор био је у Халкидону 451 године. Архиепископ александријски Диоскор (од 444 до 451 год.), заједно са Евтихијем, архимандритом једног цариградског манастира, лажно је учио, да у Исусу Христу постоји само једна природа, Божанска, која је, по оваплоћењу прогутала Његову човечанску природу. Отуда ова јерес названа монофизитство; од грчке речи: ????? = један, и ????? = природа. На Сабору ово лажно учење би осуђено, а свето апостолско учење о двама природама у Господу Христу потврђено и опширно изложено у исповедању вере Халкидонских светих отаца.

32. Теодосије II или Млађи царовао од 408-450 год.

33. Маркијан царовао од 450 до 457 године.

34. У пролеће 452 године.

35. Пустина Јорданска лежала на западу од Јордана, од Јерихона ка Јерусалиму, и

простира се даље на југ дуж западне обале Мрвог Мора; пустиња - дивља, кршевита, сува и неродна.

36. Ликија - јужна област у Малој Азији.

37. Преподобни Герасим упокојио се 475 године. Празнује се 4 марта.

38. Тимотеј Елур - презвитер и затим патријарх александријски, јеретик - монофизит, Диоскоров присталица.

39. Свети Протерије - патријарх александријски од 451 до 457 г; по смрти Маркијана би убијен од монофизита као заштитник Халкидонског Сабора. Празнује се 28 фебруара. После њега Тимотеј Елур би начињен патријархом и држаше престо до 460 год., збацујући епископе и прогонећи све присталице Халкидонског Сабора.

40. Св. Лав I царовао од 457 до 474 године.

41. Царица Евдокија скончала 460 г.; сахрањена у цркви св. Стефана.

42. Тојест манастира преподобног Теоктиста.

43. Мартирије патријарховао у Јерусалиму од 478 до 486, Салустије од 486 до 494, Илија од 494 до 517 године.

44. Празнује се 5 јануара.

